

צירופי הלכות למשה מסיני

(הדגמה בהפשר פוסקה)

— א —

הטור או"ת, סי' תרל"ב, פוסק:

"סבך פסול... מן הצד אינו פסול אלא בדי' אמות אבל פחות מדי' אמות כשירה דאמרינן דופן עקומה, אפילו אין הדופן אלא י' טפחים והגג גבוה ממנו הרבה, שאנו רואין הדופן כאילו עולה עד למעלה ואז נאמר דופן עקומה".
מלשון דברי הטור רואים אנו שסובר שאף אם אין הדפנות מגיעות לסכך, מ"מ מכח גוד אסיק הוי כמגיעות לסכך ובתר הכי אמרינן דופן עקומה.

המחבר בשו"ע או"ת, סי' תרל"ב, סעי' א', מביא להלכה:

"סבך פסול... מן הצד אינו פסול אלא בדי' אמות אבל פחות מדי' אמות כשירה דאמרינן דופן עקומה, דהיינו: לומר שאנו רואים כאילו הכותל נעקם ויחשב זה הסכך הפסול מגוף הכותל, ודבר זה הלכה למשה מסיני".

וב"מגן אברהם", שם, ס"ק א, העיר: "משמע דוקא כשדפנות מגיעות לסכך" (ר"ן וב"ח). והנה ב"טורי זהב", שם, ס"ק א, מצינו שכתב: "נראה נכון דעת הטור, אלא שהר"ן כתב דלא אמרינן דופן עקומה באין דפנות מגיעות לסכך, ואיני יודע טעם לדבריו". מקור דברי הר"ן הם בסוגיה דאיצטבא (סוכה ד.):

"היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה בה איצטבא... מן הצד, אם יש משפת איצטבא לכותל די' אמות פסולה, פחות מארבע אמות כשירה... דאמרינן דופן עקומה".

ומסביר הר"ן: "שרואין כאילו הדופן נעקם וכאילו הסכך כולו שמן הדופן ועד האיצטבא הוא הדופן אלא שנתעקם שכן דרכן של כותלים להתעקם... ולפי שיטה זו גם כן על כרחך כשהדפנות מגיעות לסכך עסקינן, אבל אם אין דפנות מגיעות לסכך ליכא למימר דופן עקומה".

ה"משנה ברורה", סי' תרל"ב, ס"ק (ד) מביא את דעת ה"מגן אברהם" והב"ח בשם הר"ן, וכן דעת הט"ז שהסכים לדעת הטור. אך ב"ביאור הלכה" שם, מביא את תשובות "פנים מאירות" האומר שיש להזהר לדעת הר"ן. ואמנם בסי' תרל"ג, ס"ק (כ) בענין איצטבא מן הצד מביא ה"משנה ברורה" להלכה דעת הר"ן בלבד.

ולכאורה באמת טעמא בעי על הר"ן אמאי פשיטא ליה למיפסל בשאין דפנות מגיעות לסכך, הא בפשוטו מסתברים דברי הטור שאף אם אין מגיעות לסכך מ"מ מכוח גוד אסיק הוי כמגיעות לסכך ובתר הכי אמרינן דופן עקומה?

— ב —

בטור או"ת, סי' תר"ל, שנינו:

"היו דפנותיה גבוהות י' טפחים או אפילו אין בהם אלא ז' ומשהו ומעמידן בפחות מג' סמוך לארץ כשירה, אפילו הגג גבוה הרבה, ובלבד שיהיה מכון כנגדן. ואפילו אינו מכון ממש רק שהוא בתוך ג' כנגדו כשירה".

וכך פוסק גם המחבר, סי' תר"ל, סעי' ט'.

והקשה הט"ז, סי' תרל"ב, סוף ס"ק (א), מאי שנא הא דסי' תר"ל סעי' ט' דאמרינן גוד אסיק ובתר הכי אמרינן לבוד למעלה להסכך, מהא דאמר הר"ן שאם אין הדפנות

מגיעות לסכך לא אמרינן גוד אסיק ולבתר הכי דופן עקומה. וכי מה בין לבוד לדופן עקומה?
וכדברי הט"ז: "הני תרווייהו לבוד ודופן עקומה הלכה למשה מסיני הם ולמה לא נשוא
אותם בזה".

— ג —

באשר לתמיהת הט"ז בדעת הר"ן שכתב: "ואיני יודע טעם לדבריו", מצינו בתשובות
רבי עקיבא איגר, סי' י"ב, שנשאל שאלה זו מרבי ברוך מליסא. (עי' גם בהגהות רע"א
לשו"ע, תרל"ב, א). ובתשובתו הסביר רע"א טעמו של הר"ן, שהר"ן לשיטתו אזיל. דלגבי
אזיל ג' בסוכה למעלה באמצע (הסכך) ומיעטו (סוכה, י"ח). פליגי בה רב אחא ורבינא,
חד אמר יש לבוד באמצע (והכי איפסיקא הילכתא) וחד אמר אין לבוד באמצע. ואומר הר"ן:

"האי דנקט פלוגתא דאין לבוד באמצע נבי מיעטו, היינו לומר דלמ"ד אין לבוד
באמצע כי אמרינן יש לבוד מן הצד דוקא כי מיעטו מצד סכך, אבל מיעטו מצד
דופן לא. דלא תימא כיון דבפחות מד' אמות פמוך לדופן אמרינן דופן עקומה
אפילו מיעטו מן הדופן הוה ליה לבוד מן הצד, קמ"ל דלא, משום דלא אמרינן
דופן עקומה ולבוד כי הדדי. הילכך כי מיעטו מצד הדופן אותו מיעט סכך
מיחשב ולא דופן, והוה ליה לבוד באמצע".

ומכאן מסיק רע"א:

"וכיון שכן שפיר כתב הר"ן דבאינו מגיע לסכך לא אמרינן דופן עקומה, דלא
אמרינן גוד אסיק ודופן עקומה כי הדדי, כמו דלא אמרינן דופן עקומה ולבוד
בהדדי".

ומוסיף רע"א ומסביר:

"ונ"ל ביאור דברי הר"ן לא בפשוטו דאין הסוכה מתכשרת ע"י ב' הלכות יחד
לבוד ודופן עקומה, אלא דכוונת הר"ן היכא דא"א לדון על אחד אלא מכוח אידך,
דהא למ"ד אין לבוד באמצע א"א לדון על לבוד רק מכוח דאמרינן דופן עקומה
ונעשה אזיל מהצד, והו לא אמרינן הלכה אחת מכוח הלכה אחרת, והכי נמי
באין דפנות מגיעות לסכך דל"ש לדון דופן עקומה כיון דיש כאן אזיל, אא"כ
תדון תחילה גוד אסיק ומגיעות לסכך ואזי שייך לדון דופן עקומה, והו לא
אמרינן, אבל אם כל א' וא' שייך לדון לעצמו אמרינן כמה הלכות".

והשתא דאיתת להכי, מסיק רע"א כי לדעת הר"ן להלכה יהא:

- (א) סכך פסול פחות מד' אמות מצד הדופן ואח"כ ב' טפחים אזיל, לדידן דפסקינן יש
לבוד באמצע, הסוכה תהא כשרה אף דההכשר סוכה רק ע"י דופן עקומה ולבוד.
(ב) אזיל ב' טפחים מצד הדופן ואח"כ סכך פסול פחות מד' אמות, הסוכה פסולה, דא"א
להתחיל לדון דופן עקומה אלא אם נדון מקודם לבוד שהאזיל יהא כסתום, וזה לא
אמרינן.

ותמה רע"א:

- א. מדוע לא הובא מדבר זה ומסברת הר"ן הנ"ל לדינא?
ב. הרי הטור והשו"ע (סי' תר"ל, ט) פסקו שאף אם הגג גבוה הרבה וגם אינו מכון ממש
רק שהוא בתוך ג' כנגדו, הסוכה כשירה. והא לפי הר"ן אינו כן, שהרי אי אפשר
להתחיל לדון לבוד עד שנדון תחילה גוד אסיק, וזה לא אמרינן להר"ן הנ"ל. ופלא
בעיני על הב"י שלא הביא דברי הר"ן הנ"ל בדרך חולק עם הטור?
ג. "וביותר תמוה לי על ה"מגן אברהם" (תרל"ב, א) דהעתיק לשון הר"ן, והא לכאורה
אינו להלכתא כפי פסק השו"ע (תר"ל, ט) ושם לא הערה ה"מגן אברהם" כלום?

והנה דברי רע"א בהבנת טעמו של הר"ן, תמוהים מאד.
(א) אם כדבריו, שבמקום שאי אפשר להתחיל לדון הלכה למשה מסיני אחת, עד שגדון תחילה הלכה למשה מסיני אחרת, לא נאמר בזה שתי הלכות למשה מסיני לדעת הר"ן, והסוכה תהא פסולה, כיצד נוכל להבין דברי הר"ן בסוגיה דמחצלת (סוכה ט"ז)?
דהא שנינו בגמרא:

והנה אגב עיוני לפי כחי המעט, עלו ברעיוני כמה הערות, שכמדומה יסייעו להבנת הדברים.

בטרם ננסה ליישב את קושיותיהם של הט"ז, רע"א, ודברי הב"ח, עלינו להבין טעמו של הר"ן האומר: "אם אין הדפנות מגיעות לסכך ליכא למימר דופן עקומה". ונדמה שלכשיעוין היטב בדברי ה, משנה ברורה" (תרל"ב, ס"ק (ד); ותרל"ג, ס"ק (כ)) יובנו הדברים היטב. וזה לשונו (תרל"ב, ס"ק (ד)): "אף דבעלמא לא קפדינן בזה בדלעיל בסמימן תר"ל ס"ט דחשבינן כאלו מגיעות למעלה עד הסכך, אפ"ה בענינינו דיש סכך פסול על הסוכה ואנו רוצין להכשירה משום דופן עקומה לא אמרינן ד"ע בזה".

ובסמימן תר"ל ס"ק (כ) הוא מסביר: "דאי אינם מגיעים א"א לומר, דרואין אנו את הכותל והסכך כאלו הם דופן אחת שהרי אין נוגעים כלל זה בזה", עכ"ל.

נדמה שכוונת ה"משנה ברורה" לומר בזה כי: אותה הלכה למשה מסיני של דופן עקומה היא רק בדופן ממשית והיא ורק היא מתעקמת מדין דופן עקומה משום "שכן דרכו של כותל להתעקם", אבל גוד אסיק שהוא מחיצה דינית שאינה ניכרת אינו מתעקם מדין דופן עקומה שהרי "א"א לומר דרואין אנו את הכותל והסכך כאלו הם דופן אחת שהרי אין נוגעים כלל זה בזה".

ונראה להוסיף ולומר שלזה התכוון הב"ח באומרו "כיון שיצא מתורת לבוד" לא אמרינן בזה דופן עקומה. שהרי אם יצא מתורת לבוד אי אפשר לראות הכותל והסכך כאלו הם דופן אחת. אך בנידון שלא יצא מתורת לבוד, כשהדפנות גמוכות מהסכך פחות מג' טפחים, אמרינן שפיר לבוד והוי כסתום, ולבתר הכי אמרינן דופן עקומה. שהרי אם לא יצא מתורת לבוד והוי כסתום, הוי הכותל והסכך כנוגעים זה בזה והנם כדופן אחת ושייד לומר שפיר דופן עקומה.

והשתא דאיתת להכי מובנים היטב דברי הר"ן בסוגיה דאיצטבא, שאם אין הדפנות מגיעות לסכך ליכא למימר דופן עקומה. שהרי שם המדובר כשהגג גבוה הרבה מן הדופן ויצא מתורת לבוד ומשום כך לא אמרינן דופן עקומה. אך אם הגג לא היה גבוה הרבה אלא שהוא בתוך ג' טפחים לסכך, יסכים הר"ן שאמרינן לבוד ולבתר הכי דופן עקומה. אלא שלפי דברינו צריך עיון והסבר מדוע אומר הר"ן לגבי אויר ג' בסוכה למעלה באמצע (הסכך) ומיעטו (סוכה, י"ח). דלמ"ד אין לבוד באמצע אם מיעטו מצד דופן לא אמרינן דופן עקומה ולבוד כי הדדי?

ונראה ליישב בדרך זו. הא דאמר הר"ן דלא אמרינן דופן עקומה ולבוד כי הדדי, הוא רק במקרה שאנו רוצים להכשיר סוכה ע"י שתי הלכות בבת אחת, וזה לא אמרינן. ולתוספת הסבר, שתי הלכות למשה מסיני שכל אחת מהן צריכה לחברתה ואין אנו יכולים לדון כל אחת מהן בפני עצמה אלא רק שתיהן יחד, זה לא אמרינן. אך שתי הלכות שאחת אין צריכה לחברתה אך חברתה צריכה לה, אמרינן אף לדעת הר"ן.

ולכן בהא דאויר ג' בסוכה למעלה באמצע (הסכך) ומיעטו אמר הר"ן דלא אמרינן דופן עקומה ולבוד כי הדדי. שהרי החסרון היחידי בסוכה שיש בה אויר שלשה מן הצד הוא משום שאויר מפסיק וחסר לסוכה דופן. ולכן אף אם מיעט מצד דופן למ"ד אין לבוד באמצע א"א לומר לבוד שהריהו באמצע. וכן לא נוכל לדון תחילה דופן עקומה עד הסכך כדי לפתור בעית דופן החסרה לסוכה, שהרי יש אויר מפסיק. ומה שאויר זה הוא פחות מג' טפחים לא נוכל להחשיבו כסתום שהרי אין אומרים לבוד באמצע. ושם אמר שנצרף אותו מיעוט מצד דופן לדופן עצמו כדי שנוכל לומר לאחר מכן לבוד אבל בסכך לא. כלומר לדעתו מה שאנו אומרים לבוד מן הצד הוא משום שאנו אומרים שבפחות מג' טפחים אויר אנו רואים כאילו הדופן נמשכת לכוון הסכך והוי כסתום ולא שהסכך כאילו נמשך לדופן, שהרי רק בדופן אמרינן לבוד ולא בסכך. ואם כן לא יתכן לומר שנצרף אותו מיעוט מן הצד לדופן מדין דופן עקומה ולאחר מכן שוב נראה אותה דופן עקומה נמשכת לכוון הסכך מטעם לבוד מן הצד.

ולזה כיוון הר"ן באומרו בתחילת דבריו: "טעמא דמ"ד אין לבוד בסכך מדאמרינן (סוכה ה:) שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני ואסקינן מחיצין לגוד וללבוד ולדופן עקומה, ומש"ה ס"ל דדוקא בדפנות הוא דאמרינן לבוד אבל בסכך לא" והוא מוסיף ואומר: "דלא תימא כיון דבפחות מד' אמות סמוך לדופן אמרינן דופן עקומה אפילו מיעטו מן הדופן הוה ליה לבוד מן הצד, קמ"ל דלא משום דלא אמרינן דופן עקומה ולבוד כי הדדי". פרוש לפרושו: בבת אחת מבלי שום אפשרות לדון אחת מהן בפני עצמה. ומשום כך מגיע הר"ן

למסקנא: „הילכך כי מיעטו מצד הדופן אותו מיעוט סכך מיחשב ולא דופן, והוה ליה לבוד באמצע“.

ועתה לאחר שהסברנו טעם הר"ן שאם אין הדפנות מגיעות לסכך לא אמרינן גוד אסיק ולבתר הכי דופן עקומה, וכן את טעמו מדוע בענין אויר ג' בסוכה למעלה באמצע (הסכך) ומיעטו לא אמרינן דופן עקומה ולבוד כי הדדי יתיישבו קושיותיהם של הט"ז ורע"א, ודברי הר"ן בסוגיה דמחצלת (סוכה ט"ז):.

(א) מה שתמה הט"ז בדברי הר"ן האומר שאם אין הדפנות מגיעות לסכך לא אמרינן גוד אסיק ולבתר הכי דופן עקומה, וכתב: „ואיני יודע טעם לדבריו“. לפי דברינו טעם הר"ן הוא משום שיצא מתורת לבוד אי אפשר לראות הדופן והסכך כאילו הם דופן אחת שהרי אין נוגעים כלל זה לזה. ולומר גוד אסיק ולבתר הכי דופן עקומה לא שייך משום שרק דופן ממשית, ולא גוד אסיק שהוא מחיצה דינית שאינה ניכרת, מתעקמת מדין דופן עקומה. וכדברי הר"ן עצמו בסוגיה דאיצטבא: „שכן דרכם של כותלים להתעקם“, כלומר כותלים ממש.

(ב) ומה שתמה הט"ז לשיטת הר"ן מדוע לא נשוה ענין גוד אסיק ולבוד (תר"ל, ט) לענין גוד אסיק ודופן עקומה, וכמו שאומר הר"ן דלא אמרינן גוד אסיק ודופן עקומה לא נאמר גוד אסיק ולבוד, גם הוא מיושב לדברינו. שהרי בענין גוד אסיק ולבוד שפסקו הטור והמחבר: „אפילו הגג גבוה הרבה... ואפילו אינו מכווון ממש רק שהוא בתוך ג' כנגדו כשירה“, גם הר"ן יסכים, משום שמקרה דנן הוא: שתי הלכות למשה מסיני שאחת אין צריכה לחברתה אף שחברתה צריכה לה. שהרי אפשר לדון תחילה גוד אסיק ואף שאי אפשר לדון תחילה לבוד, לדעת הר"ן אמרינן.

ובאשר לדברי הר"ן בסוגיה דמחצלת (סוכה ט"ז): „כל שהיא גבוהה מ"ג ועד כ' אמות עושה מחצלת זו ומשהו ומעמידו בפחות מג' סמוך לקרקע, ואע"פ שהסכך גבוה מהמחצלת לא איכפת לן“ הרי מוכח מדבריו שאע"פ שאי אפשר לדון תחילה גוד אסיק בלא שנאמר תחילה לבוד, לא איכפת לן. וברור הדבר מאוד לפי דברינו שהרי בנדון זה ניתן לדון תחילה לבוד ואף שאי אפשר לדון תחילה גוד אסיק כל זמן שאין המחיצה י" טפחים, לא איכפת לן. כיון שזוהי שיטתו של הר"ן: שתי הלכות שאחת אין צריכה לחברתה אף שחברתה צריכה לה מ"מ אמרינן, ולכן גם אמרינן גוד אסיק ולבוד להלכה (תר"ל, ט).

(ג) מה שתמה רע"א שלדעת הר"ן להלכה יהיה: אם אויר ב' טפחים מצד הדופן ואח"כ סכך פסול פחות מד' אמות, הסוכה פסולה, דא"א לדון דופן עקומה אלא אם נדון תחילה לבוד שהאויר יהא כסתום, ולמה לא הובא זה לדינא. לפי דברינו, אדרבה, לדעת הר"ן הסוכה תהיה כשירה. שהרי דוקא משום שניתן לדון תחילה לבוד אף שלא ניתן לדון תחילה דופן עקומה, הר"ן לשיטתו דאמרינן בכגון דא שתי הלכות. וכדבריו בענין מחצלת, וכפסק הטור והמחבר (תר"ל, ט).

(ד) ומה שתמה רע"א על הב"י שלא הביא דברי הר"ן בדרך חולק עם הטור בענין הא דגוד אסיק ולבוד (תר"ל). מה יש לתמוה על הב"י, הרי אין מחלוקת בין הר"ן להטור בענין זה, ולשניהם שתי הלכות למשה מסיני שאחת אין צריכה לחברתה אף שחברתה צריכה לה, אמרינן.

(ה) ובאשר לתמיהתו הכפולה של רע"א על ה"מגן אברהם" שהעתיק לשון הר"ן בהא דגוד אסיק ודופן עקומה (תרל"ב, ס"ק א) ואילו בענין גוד אסיק ולבוד (תר"ל, ט) לא העיר כלום. הדבר מובן מאליו. בענין גוד אסיק ולבוד אין לה"מגן אברהם" להעיר כלום, שהרי גם הר"ן מודה שבכגון זה אמרינן שתי הלכות יחד, וכדברינו לעיל. ומה שהעיר ה"מגן אברהם" דעת הר"ן בענין גוד אסיק ודופן עקומה, אין בכך לתמוה. שהרי

כפי שהסברנו לעיל בנידון זה דעת הר"ן שאין אומרים יחד. אמנם שייך לדון תחילה גוד אסיק, אך לא שייך לדון דופן עקומה לבתר הכי, משום שיצא מתורת לבוד ואין הדופן והסכך נוגעים כלל זה בזה. ולומר שגוד אסיק מתעקם מדין דופן עקומה לא שייך, שהרי דופן עקומה אמרינן רק בדופן ממשית ולא במחיצה דינית שאינה ניכרת.

— 1 —

ולתוספת ביאור גדמה שניתן להסביר באופן אחר דעת הר"ן דלא אמרינן דופן עקומה ולבוד כי הדדי.

הלכה למשה מסיני שאמרינן לגבי הכשר סוכה היא רק בזמן שפותרת לי איזו בעיה בהכשר סוכה. וכן שתי הלכות למשה מסיני אמרינן היכא דכל אחת בפני עצמה פותרת בעיה בענין הכשר סוכה. אולם לא נאמרה הלכה למשה מסיני אחת בשביל הלכה אחרת מבלי שתפתור בפני עצמה בעיה כלשהי בהכשר לסוכה. כלומר היכא שהלכה למשה מסיני אחת רק מסייעת להלכה אחרת אין אומרים שתיהן כי הדדי.

ומעתה נוכל לומר דמה שאמר הר"ן שלא אמרינן דופן עקומה ולבוד כי הדדי הוא משום שלמ"ד אין לבוד באמצע ומיעוט סמוך לדופן, מה שאין אנו מצרפים אותו מיעוט לדופן הקיימת כדי לומר דופן עקומה הוא משום שאין דופן עקומה פותרת לי כלום בהכשר סוכה. ולומר דופן עקומה כדי לסייע לנו שנוכל לומר לאחר מכן לבוד מן הצד, זה לא אמרינן.

ובזה נוכל להבין דעת הטור האומר בענין דפנות שאין מגיעות לסכך: „רואין הדופן כאילו עולה עד למעלה ואז נאמר דופן עקומה". שהרי שתי בעיות בענין הכשר סוכה לפנינו. אחת, שאין הדופן מגיעה למעלה והוי אויר מפסיק. והשניה, שיש סכך פסול פחות מד' אמות המפסיק בין הסכך הכשר לדופן. ולכן פוסק הטור שאמרינן שתיהן יחד. אלא שלפי דברינו צריך עיון מדוע אומר הר"ן שלא כדעת הטור? וכן צריך להבין מה בין הא לבין הא דסימן תר"ל סעי' ט' דפסקינן אפילו הגג גבוה הרבה, ואפילו אינו מכוון ממש רק שהוא בתוך ג' כנגדו כשירה?

לכן נראה לומר דבנידון דפנות שאין מגיעות לסכך דאמר הר"ן שלא אמרינן גוד אסיק ולבתר הכי דופן עקומה הוא משום שיצא מתורת לבוד ואין יכולים אנו לחשוב הסכך והדופן כאילו הם דופן אחת שהרי אין נוגעים כלל זה בזה. ולומר גוד אסיק שהוא מחיצה דינית שאינה ניכרת ולבתר הכי דופן עקומה אי אפשר שהרי דופן עקומה נאמרה רק בדופן ממשית וכפי שהסברנו לעיל.

אבל בהא דגוד אסיק ולבוד (תר"ל, ט) דפסקינן שאומרים שתיהן יחד יסכים הר"ן, שהרי שתי בעיות לפנינו בהכשר סוכה. האחת, שהדופן לא מגיעה למעלה. והשניה, שאויר מפסיק, למעלה מן הצד. ושתי הלכות למשה מסיני כגון אלו, אמרינן גם לדעת הר"ן להלכה. אם כן ברור מדוע לא הביא הב"י דברי הר"ן בדרך חולק עם הטור, וברור גם כן מדוע לא העיר ה"מגן אברהם" כלום בסימן תר"ל ס"ט בענין גוד אסיק ולבוד, שהרי דברי הר"ן הם להלכתא כדברי הטור והמחבר. ובאשר לקושיות ה"ט", גם הן מיושבות לפי דברינו אלו.

— 2 —

מה דאמרינן (סוכה ו:): כי אצטריך הלכתא לגוד וללבוד ולדופן עקומה, וכתב הר"ן דלשיטת הרי"ף אע"ג דלגבי שבת אמרינן גוד אסיק אבל לגבי סוכה לא אמרינן, דהא מסקינן דבנעץ ארבעה קונדסין אפילו על שפת הגג פסולה. אם כן לכאורה רואים אנו

שאינן אומרים גוד אסיק בסוכה. ושמה זו הסיבה שבדפנות שאין מגיעות לסכך אמר הר"ן שלא אמרינן דופן עקומה, משום שאין אומרים גוד אסיק בסוכה כלל? ויש לומר דדוקא בנעץ ארבעה קונדסין על שפת הגג אין אומרים גוד אסיק כיון שסוף סוף אין המחיצות ניכרות כלל, אבל בדופן שיש בה עשרה טפחים או אפילו ז' ומשהו המחיצות ניכרות, ולכן גם לדעת הר"ן אמרינן גוד אסיק בכגון זה בסוכה. ומה שכתב הר"ן בדפנות שאין מגיעות לסכך לא אמרינן לאחר מכן דופן עקומה הוא מטעם אחר כמו שביארנו לעיל.

וראיה לדברינו שלדעת הר"ן אמרינן גוד אסיק בסוכה מהא דמשלשל דפנות מלמטה למעלה אם גבוה י' טפחים כשירה (סוכה, ט"ז.). ואומר הר"ן: „ואפילו אין מגיעות לסכך“, כלומר מטעם גוד אסיק כאילו נמשכו הדפנות ועלו למעלה עד לסכך. וכן משמע מלשונו כשמסביר מחלוקתם של מ"ד יש לבד באמצע ומ"ד אין לבד באמצע, אומר הוא: מחיצין הלכה למשה מסיני לענין גוד אסיק. וכן בסוגיה דמחצלת (ט"ז:) שאומר: „ואע"פ שהסכך גבוה מהמחצלת לא איכפת לך“. מכל הנך נראה ברור שאמנם אמרינן גוד אסיק בסוכה כשהמחיצות ניכרות.

אמנם מצינו ב„פני יהושע“ (סוכה, ט"ז.) שהעיר מדברי הר"ן במשנה דמשלשל דפנות סתירה למה שכתב שהיות ופסקינן בנעץ ארבעה קונדסין על שפת הגג פסולה הרי שלא אמרינן גוד אסיק בסוכה? ותירץ שמה הכא לאו מטעמא דגוד אסיק אלא משום דאמרינן חבוט דמי דהו"ל כאילו הסכך מונח על הדפנות ממש. אך ב„בכורי יעקב“ ב„תוספת בכורים“ לסי' תרל"ב שהשיגו.

— ח —

מסקנת דברינו:

- א. שתי הלכות למשה מסיני שכל אחת מהן צריכה לחברתה וצריכים את שתיהן כי הדדי כדי להכשיר סוכה, לא אמרינן.
- ב. שתי הלכות למשה מסיני שאחת אין צריכה לחברתה אף שחברתה צריכה לה, אמרינן.
- ג. שתי הלכות למשה מסיני שאין אחת צריכה לחברתה, בודאי אמרינן.
- ד. לא נאמרה הלכה למשה מסיני אחת, בשביל הלכה למשה מסיני אחרת כדי לסייע לה בלבד.
- ה. הלכה למשה מסיני של דופן עקומה נאמרה רק בדופן ממשית „שכן דרכו של כותל להתעקם“, אך לא במחיצה דינית.
- ו. דפנות הנמוכות מהסכך פחות מג' טפחים, וסכך פסול מן הצד פחות מד' אמות יתכן ולכ"ע אמרינן בזה לבוד ולבתר הכי דופן עקומה (עיון ב„משנה ברורה“, תרל"ב, פ"ק (ד) בסופו; ובדברינו בהפסד דברי הב"ה, שם) אמנם הפמ"ג שם ב„אשל אברהם“ פ"ק א, השאיר זאת בצ"ע.
- ז. לגבי סוכה אמרינן שפיר לדעת הר"ן גוד אסיק כשהמחיצות ניכרות, אך כשאין המחיצות ניכרות כלל גם לדעת הר"ן לא אמרינן גוד אסיק (וכפסק הרי"ף).